ZAŠTIĆENA DENDROFLORA
NA PODRUČJU SREMSKIH KARLOVACA

IZDAVAČ:
Aleksa Jeftić

UREDNIK:
Dušica Milenković

LEKTOR:
Nenad Vojvodić

DIZAJN:
Milena Majstorović

ŠTAMPA:
Štamparija Atelje

TIRAŽ:
300 komada

SREMSKI KARLOVCI

Sremski Karlovci malo mesto u blizini Novog Sada na obroncima Fruške gore. Po svojoj arhitekturi, to je tipičan grad iz vremena austro-ugarske monarhije. Brojni kulturno-istorijski spomenici, kao i zgodna lokacija u blizini Stražilova, jednog od najlepših izletišta na planini Fruška Gora, čine Karlovce interesantnom destinacijom. Prisutni su stari građevinski objekti klasične i autohtone arhitekture i obilje zgrada za individualno stanovanje, sa baštama okućnicama, voćnjacima i vinogradima.

Neke od znamenitosti Sremskih Karlovaca su Saborna crkva izgrađena 1758-1762 u baroknom stilu, sa izmenjenom renesansnom fasadom čuva izuzetna dela dobro poznatih slikara, takođe u Karlovcima se nalazi Zgrada Magistrata, Rimokatolička crkva, Patrijaršijski dvor, posebno je interesantno videti dvorac patrijarha Josipa Rajačića „Ilion" u kome je smeštena muzejska zbirka, zatim Bogoslovija, Stefaneum, kapela mira, česma na Trgu Branka Radičevića i naravno Karlovačka gimnazija koja je najstarija srpska gimnazija. Ona je osnovana 1791.godine i za nju je karakteristično da poseduje biblioteku sa oko 18000 knjiga i herbar A.Volnija koji je stavljen pod zaštitu od strane Zavoda za zaštitu prirode Srbije kao prirodni spomenik.

Od zelenih površina javnog karaktera u Sremskim Karlovcima treba izdvojiti šest stabala koji takođe predstavljaju prirodni spomenik zaštićen od strane Zavoda za zaštitu prirode Srbije i svakako Dvorsku baštu kao zaštićeni prirodni spomenik.

PRIRODNI USLOVI SREMSKIH KARLOVACA

Specifičan geografski položaj kraj magistralnog puta Novi Sad-Beograd, obala Dunava i obronci Fruške Gore, izdvajaju područje Sremskih Karlovaca u orografskom, pedološkom, klimatskom i vegetacijskom karakteru od područja sremske ravnice.

Ovo područje odlikuje se umereno kontinentalnom klimom, sa srednjom godišnjom temperaturom vazduha od 11,7 C, godišnjom sumom padavina od 578 mm i relativnom vlagom vazduha od 73%. Dominantni vetrovi su jugoistočnog i severozapadnog pravca. Bezmrazni period traje 240 dana, sa prvim jesenjim mrazem koji se obično javlja u novembru, a poslednjim prolećnim mrazem obično u aprilu, što u korelaciji sa ostalim klimatskim i ekološkim faktorima omogućuje uspešno gajenje osetljivih kultura, kao što je vinova loza ili egzotičnog drveća i šiblja koje pokazuje dobru vitalnost.

Stvorena geološka podloga i tipovi zemljišta rezultat su daleke geološke prošlosti Fruške Gore. Geološku podlogu sačinjavaju deblje ili pliće naslage lesa. U genezi i razvoju zemljišta, osim vremena i geološke podloge, vidnog učešća imali su reljef, klima, vegetacija i čovek, čija je delatnost bila usmerena na korišćenje izvesnih terena ovog brdovitog kraja.

Osnovni tip zemljišta jeste gajnjača, nastala je interreakcijom geološke podloge, klime i vegetacije. Gajnjača pripada kategoriji najboljih šumskih zemljišta i najboljih zemljišta za voćnjake i vinograde po kojima je poznat reon Fruške Gore i Sremskih Karlovaca.

ZAŠTIĆENA DENDROFLORA NA PODRUČJU SREMSKIH KARLOVACA

Industrijski razvoj, rast stanovništva i izgradnja infrastrukture doneli su ne samo civilizacijski napredak, već i zagađenje, poremećaj klime, krčenje šuma radi novih obradivih površina i urbane izgradnje, iscrpljivanje prirodnih resursa, što je sve dovelo do ugroženosti i nestanka prirodnih ekosistema i mnogih biljnih i životinjskih vrsta i degradacije prirode. To je bio sigurno i razlog što su se prve ideje o zaštiti prirode javile još pre nekoliko vekova, u svetu kao i u Srbiji, kada se donose prvi propisi kojima se štite pojedine biljne i životinjske vrste.

Začeci zakonske zaštite u Srbiji datiraju još iz XIV veka. Članom 123. Dušanovog zakonika iz 1349. godine, rudarima Sasima je bila zabranjena seča šuma i utvrđena obaveza sadnje na mestima gde je šuma posečena.

Na području Sremskih Karlovaca prema predlogu Zavoda za zaštitu prirode Srbije pod zaštitu kao prirodni spomenici nalaze se stabla:

Spomenik prirode - Platanus acerifolia Wild. - „PLATAN U SREMSKIM KARLOVCIMA“ , nalazi se u dvorištu donje pravoslavne crkve

Spomenik prirode - Morus nigra L. - „CRNI DUD U SREMSKIM KARLOVCIMA“, nalazi se u ulici Mitropolita Stratimirovića, ispred kuće br.137

Spomenik prirode - Aesculus hippocastanum L. – „DIVLJI KESTEN U SREMSKIM KARLOVCIMA“ , nalazi se u ulici Mitropolita Stratimirovića u dvorištu kuće br.86 , desno o0d ulaza u dvorište

Spomenik prirode – Taxus baccata L. – „TISA U PARKU PATRIJARŠIJSKOG DVORA“ , nalazi se ispred glavnog ulaza u zgradu Patrijaršijskog dvora u Sremskim Karlovcima

Spomenik prirode – Taxus baccata L. – „DVA STABLA TISE U DVORIŠTU KARLOVAČKE GIMNAZIJE“ , nalazi se u dvorištu ispred ulaza u zgradu gimnazije „Branko Radičević“

Prirodni spomenik – vrtne arhitekture – Park „Dvorska bašta“ , nalazi se u blizini gimnazije.

PLATAN U SREMSKIM KARLOVCIMA KAO SPOMENIK PRIRODE

Pod spomenikom prirode „PLATAN U SREMSKIM KARLOVCIMA“ podrazumeva se stablo platana i pripadajući prostor. Spada u I kategoruju kao PRIRODNO DOBRO OD IZUZETNOG ZNAČAJA.Granica pripadajućeg prostora na terenu čini projekcija krošnje platana prečnika 37 m. Centar kruga je stablo platana na parceli 252/2 K.o. Sremski Karlovci. Zaštitnu zonu čini prsten širine 5 m oko pripadajućeg prostora. Granica zaštitne zone je spoljna ivica prstena.

Površina spomenika prirode iznosi 10,75 ari , površina zaštitne zone (bez projekcije krune) iznosi 5,48 ari , ukupna zaštićena površina iznosi 16,23 ari.

Prema katastarskim podacima posednik parcele na kom se nalazi zaštićeno dobro kao i upravljač prirodnog dobra je Srpska pravoslavna crkvena opština.

• PRIRODNE KARAKTERISTIKE

Spomenik prirode - -Platanus acerifolia Willd. – „PLATAN U SREMSKIM KARLOVCIMA“ , nalazi se u dvorištu Donje pravoslavne crkve u Sremskim Karlovcima u ulici Mitropolita Stratimirovića br. 78. Zemljište na kome raste platan je erodirani černozem na geološkoj podlozi tipski les. Klima ovog kraja je umereno kontinentalna.

Platanus acerifolia Willd. – javorolisni platan je kod nas i u Evropi uopšte gajena vrsta platana, naročito po parkovima i drvoredima. Poreklom je verovatno iz Zapadne Evrope i smatra se da je oko 1640.godine u Engleskoj nastao ukrštanjem istočnog i zapadnog platana. Javorolisni platan je krupno brzorastuće drvo sa širokom krunom i može da dostigne visinu do 40m. Koren ovog platana dubok i moćan kao i kod roditelja od kojih je nastao. Kora se ljuspa u krupnim pločama. Listovi su sa tri glavna nerva i pet režnjeva. Režnjevi su trouglasti i nazubljeni. Urezi su do 1/3 dužine nerva, odnosno dublji od zapadnog platana a plići od istočnog. Lisna ploča je široka 12-25 cm. Lice i naličje je u početku gusto dlakavo, a kasnije manje više golo.Plodne loptice su po dve (ređe po jedna ili tri) oko 3 cm prečnika. Dlačice ploda ne štrče izvan loptice.

Zaštićeno stablo javorolisnog platana ima sledeće dendrometrijske karakteristike:

- *Visina stabla 30m*
- *Visina debla do prve grane 5m*
- *Obim debla na 1,3m je 4,7m*
- *Prečnik krune 37m*
- *Starost stabla se procenjuje na oko 140 godina*

Zaštićeno stablo platana predstavlja jedinstven primerak ove vrste, dimenzija i starosti na ovom području. Stablo je izvaredne lepote i vitalnosti. Deblo se grana na visini oko 5 m na dve grane prvog reda. Boja lišća je u proleće, leto i jesen vrlo izrazita od svetlo zelene do intenzivno sjajno-smedje. Kora čitavog stabla se odlikuje naročito čistom i intenzivnom belinom što daje posebnu lepotu i vrednost ovom stablu.

• ANTROPOGENE KARAKTERISTIKE

Privredni značaj javorolisnog platana je raznovrstan. Kako je uočena njegova otpornost prema gasovima i prašini, danas se smatra jednom od najprikladnijih vrsta za parkove i drvorede. Pored toga njegovo drvo je dobro za ogrev, teško se cepa i obrađuje, a po vrednosti je slično drvetu bukve. Lokalna predanja vezuju za ovaj platan niz istorijskih momenata zbog čega se ovom stablu od strane stanovništva poklanja posebna pažnja.

Platan u Porti pravoslavne donje crkve u Sremskim Karlovcima prvi put je stavljen pod zaštitu od 22. septembra 1960. godine.

CRNI DUD U SREMSKIM KARLOVCIMA KAO SPOMENIK PRIRODE

Pod spomenikom prirode „CRNI DUD U SREMSKIM KARLOVCIMA“ podrazumeva se stablo crnog duda i pripadajući prostor. Spada u III kategoriju kao ZNAČAJNO PRIRODNO DOBRO.

Granice pripadajućeg prostora spomenika prirode na terenu čini projekcija krošnje crnog duda prečnika 7 m. Centar kruga je stablo crnog duda na parceli 2102. Zaštitnu zonu čini prsten u širini 5 m oko spomenika prirode. Granica zaštitne zone je spoljna ivica prstena.

Površina spomenika prirode iznosi 0,38 ari. Površina zaštitne zone (bez projekcije krune) iznosi 1,89 ari. Ukupna zaštićena površina iznosi 2,27 ari.

• PRIRODNE KARAKTERISTIKE

Stablo crnog duda (Morus nigra L.) nalazi se u Sremskim Karlovcima u ulici Mitropolita Stratimirovića , ispred kuce broj 137, K.o. Sremski Karlovci. Stablo crnog duda raste na zemljištu tipa erodirani karbonatni černozem, na geološkoj podlozi tipski les. Klima ovog lokaliteta je umereno kontinentalna.

Morus nigra L. – crni dud – je poreklom iz Persije i Avganistana. Gaji se po celoj južnoj Evropi, do 1000 m nadmorske visine. Pripada rodu Morus koji obuhvata desetak vrsta listopadnog drveća i grmlja. U Evropu je donet ranije od belog duda. Crni dud je drvo koje može da naraste i preko 20 m. Ima nešto jači porast i gušću krošnju od belog duda. Kora stabla je sivosmeđa brazdasta. Grančice su crvenkastosmeđe sa pupoljcima u dva reda, dlakave 4-5 mm debeli. Listovi su debeli , široko jajasti 6-15 cm dugački zašiljeni, pri osnovi srcasti nazubljenog oboda ili nepravilno režnjeviti sa naličja rapavi. Zbog ovakvih listova crni dud je stablo upotrebljivo za hranu gusenica dudovog prelca (svilene bube). Muške cvasti su duge 2,5 cm, a ženske 1,5 cm duge i na kratkim drškama. Cvetni omotač i žigovi su dlakavi. Plodovi (dudinje) su crnoljubičaste do crne boje, prijatnog ukusa, gotovo dvostruko veće od onih kod belog duda. Plod ima oko 10% šećera, oko 2% limunove kiseline i 87%vode. Dobro uspeva na staništu kitnjaka-graba, a zatim na staništu cera-sladuna, crnog jasena. Bolje podnosi niske temperature od belog duda.

Zaštićeno stablo crnog duda ima sledeće dendrometrijske karakteristike:

- *Visina stabla 5,5 m*
- *Visina debla do prve grane 2,5 m*
- *Obim debla na 1,3 m je 4,3 m*
- *Prečnik krune 7 m*
- *Starost stabla se procenjuje na preko 220 godina*

Stablo crnog duda danas ima pravilno formiranu krošnju od izdanaka dugih 3 m i prečnika 6 m koji su izrasli posle seče osnovnih grana . Ove osnovne grane su nekontrolisano posečene zbog električne rasvete čime je uništena prvobitna krošnja koja je bila veoma lepo i pravilno formirana. Na deblu danas postoji i velika šupljina koja je posledica truleži.

• ANTROPOGENE KARAKTERISTIKE

Dud kao vrsta drveća tesno je povezan istorijom poljoprivrede i sela u Vojvodini, pa i šire u čitavoj Panonskoj niziji. Planski podizani kao podloga unapređivanja svilarstva i nekih drugih grana zanata, drvoredi dudova duž seoskih ulica i puteva između sela , dudici i kao pojedinačna stabla bili su osnovno i specifično obeležje pejzaža vojvođanske ravnice u prošlom veku. Danas su oni uglavnom posečeni u borbi protiv dudovca, zbog kvalitetnog drveta ili što su se osušili usled velike starosti. Tako i drvored u ulici Mitropolita Stratimirovića u Sremskim Karlovcima sačinjavala su dudova stabla , od kojih danas postoje samo dva – ovo ispred kuće 137 i drugo ispred

DIVLJI KESTEN U SREMSKIM KARLOVCIMA KAO SPOMENIK PRIRODE

Pod spomenikom prirode „DIVLJI KESTEN U SREMSKIM KARLOVCIMA“ podrazumeva se stablo divljeg kestena i pripadajući prostor. Spada u III kategoriju kao ZNAČAJNO PRIRODNO DOBRO. Granicu pripadajućeg prostora Spomenika prirode na terenu čini projekcija krošnje divljeg kestena prečnika 21 m. Centar kruga je stablo kestena na parceli 1468/2. Zaštitnu zonu čini prsten oko pripadajućeg prostora u širini od 5 m. Granica zaštitne zone je spoljna ivica prstena.

Površina spomenika prirode iznosi 3,46 ari. Površina zaštitne zone (bez projekcije krune) iznosi 4,08 ari. Ukupna zaštićena površina iznosi 7,54 ari.

Prema katastarskim podacima , posrednik Spomenika prirode je Borivoje Živanović, Sremski Karlovci , ulica Mitropolita Stratimirovića broj 86.

• PRIRODNE KARAKTERISTIKE

Spomenik prirode „DIVLJI KESTEN U SREMSKIM KARLOVCIMA“ , nalazi se u ulici Mitropolita Stratimirovića u dvorištu kuće broj 86, desno od ulaza u dvorište, K.o. Sremski Karlovci. Zemljište na kome raste divlji kesten je tipa erodirani karbonatni černozem na podlozi tipskog lesa. Klima ovog područja je umereno kontinentalna.

Aesculus hippocastanum L. – divlji kesten – je endemična vrsta južnog dela Balkanskog poluostrva i reliktna vrsta stare tercijarne flore. Još u doba Vizantije je preneta u Carigrad, a u 17. Veku su primerci semena preneti manje više u celu Evropu. Divlji kesten je listopadno drvo koje pod povoljnim uslovima može da dostigne visinu od 30 m i prsni prečnik od 1 m, a starost od oko 200 godina. Krošnja divljeg kestena je široko razgranata jajasto okrugla sa retkim granama, ali gusto lisnata. Kora stabla je dugo glatka , tamnosmeđe boje , kasnije brazdasto nepravilno ispucala tamno ili sivosmeđa i ljušti se u tankim ljuspama plute. Koren je jako razvijen ali više površinski. List je perasto deljen, obično sa 7 (ređe 5) listića na zajedničkoj dugačkoj drški. Listići su obrnuto jajasti, pri osnovi klinasti sedeći, a na vrhu su zašiljeni , nepravilno valovito nazubljeni, sa paralelnom nervaturom.Mladi listovi su vunasto dlakavi, a stariji goli, sa obe strane intenzivno zeleni. Sa 10-15 godina postiže fizičku zrelost. Cveta obično posle listanja , u maju u velikim uspravno stojećim metlicama. Cvetovi su trojaki. Muški cvetovi imaju zakržljao tučak i 7 prašnika, a nalaze se u gornjem delu metlice – drugi cvetovi su hermafroditni, imaju 7 prašnika i tučak i nalaze se na sredini metlice , a treći imaju 7 prašnika i tučak, ali prašnici odpadaju pre nego što se njihove prašnice otvore. Ovi ženski cvetovi se nalaze u donjem delu metlice. Prema tome plodovi će nastati samo u cvetovima 2. i 3. vrste , jer oni imaju dobro razvijen tučak. Oprašivanje se vrši insektima. Plod je mesnata čaura pokrivena mekim izraštajima kao bodljama. Čaura sadrži 1-3 semena koja su često spljoštena usled međusobnog pritiska.

Zaštićeno stablo divljeg kestena ima sledeće dendrometrijske karakteristike:

- *Visina stabla 20 m*
- *Visina debla do prvih grana 2,3 m*
- *Obim debla na 1,3 m je 3,3 m*
- *Raspon krune 21 m*
- *Starost stabla se procenjuje na preko 100 godina*

Deblo ovog stabla je pravilnog uzrasta. Kora je siva , sitno ispucana. Na visini od 2,3 m odvaja se prva grana, a potpuno formiranje krune počinje na visini 3 m od zemlje. Raspored grana je takav da daje pravilnu gotovo kuglastu krošnju sa nešto uzdignutim vrhom.

• ANTROPOGENE KARAKTERISTIKE

Kod nas je divlji kesten endemična vrsta. Pre ledenog doba bilo ga je u Evropi dok se posle ledenog doba zadržao na Balkanskom poluostrvu, prvenstveno na bregovima. Odavde je još u doba Vizantije prenet u Carigrad, a od 15. veka je unesen u Evropu gde je kultivisan i koristi se kao omiljeno parkovsko i drvoredno drvo. Njegova upotrebna vrednost nije velika, male je trajnosti i male ogrevne snage. Upotrebljava se za pokućstvo, za vrata, sanduke, gradnju kola, rezbarsku robu, klompe i dr. Sporedni proizvodi su sirovine za dobijanje boja, oguljeni plodovi daju ulje specifičnog mirisa i ukusa. Prerađuju se jos u skrob odnosno alkohol.

Spomenik prirode DIVLJI KESTEN u Sremskim Karlovcima, stavljen je prvi put pod od 17. aprila 1974. godine, koje je donela Skupština opštine Novi Sad – Sekretarijat za upravno pravne poslove.

TISA U PARKU PATRIJARŠIJSKOG DVORA KAO SPOMENIK PRIRODE

Pod spomenikom prirode „TISA U PARKU PATRIJARŠIJSKOG DVORA“ podrazumeva se stablo tise i pripadajući prostor. Spada u III kategoriju kao ZNAČAJNO PRIRODNO DOBRO. Granice pripadajućeg prostora Spomenika prirode na terenu čini projekcija krošnje tise prečnika 17 m. Centar kruga je stablo tise na parceli 282/3. Zaštitnu zonu čini prsten u širini od 5 m oko pripadajućeg prostora. Granica zaštitne zone je spoljna ivica prstena.

Površina spomenika prirode iznosi 2,27 ari. Površina zaštitne zone (bez projekcije krune) iznosi 3,45 ari. Ukupna zaštićena površina iznosi 5,72 ari.

Prema katastarskim podacima posedniki (upravljač) zaštićenog dela prirode je SRPSKA PATRIJARŠIJA, Beograd Ul. 7.jula broj 8.

• PRIRODNE KARAKTERISTIKE

Spomenik prirode „TISA U PARKU PATRIJARŠIJSKOG DVORA“ nalazi se ispred glavnog ulaza u zgradu Patrijaršijskog dvora u Sremskim Karlovcima K.o. Sremski Karlovci. Tisa raste na zemljištu tipa erodirani černozem na geološkoj podlozi tipski les. Klima je umereno kontinentalna.

Taxus baccata L. – tisa je vrsta rasprostranjena u Severnoj i Srednjoj Evropi. Ima širok areal rasprostranjenja i na severu se nalazi do Norveške i Švedske, na zapadu Engleske a na jugu do planina Alžira , Grčke, Krima i Kavkaza. Kod nas je češće u zapadnim delovima zemlje sa bukvom, mlečom, jelom, crnim grabom, crnim jasenom i dr. Tisa je drvo visoko do 15 m i sa prečnikom do 1 m, ili žbun vrlo sporog rasta. Krošnja je široko zaobljena ili kupasta, bez pršljenova. Kora debla je crvenkastosmeđa u starosti se ljuspa. Četine su dvoredno raščešljane ili na osvetljenim uspravnim izbojcima štrče na sve strane, gore su tamno zelene sa jasnim podužnim rebrom, na vrhu zašiljene. Četine su duge do 30 mm, a široke 2-2,5 mm bez smonih kanala. Biljka je dvodoma sa muškim i ženskim stablima. Muški cvetovi su pojedinačni u pazuhu lišća sa 5-10 štitoliko proširenih prašnika. Ženski cvetovi su isto pojedinačni, semeni zametak okružen pri osnovi mesnatim tkivom koje do zrelosti pređe iz zelene u crvenu boju i obuhvata gotovo celo seme (prisemnik-arilus). Svi delovi tise , sem arilusa, sadrže, naročito lišće, otrovni alkaloid taksin.

Zaštićeno stablo tise ima sledeće dendrometrijske karakteristike:

- *Visina stabla 15 m*
- *Visina debla do prve grane 3 m*
- *Obim debla na 1,3 m je 2,8 m*
- *Prečnik krune 17 m*
- *Starost stabla se procenjuje na oko 90 godina*

Kao posebno lep primerak, ovo stablo tise zaslužuje da i dalje bude zaštićeno. Iako je tisa Evropsko drvo, kod nas je vrlo retka, posebno kao stara stabla, te zato imaju naučnu, vaspitnu i estetsku vrednost. Ovo razvijeno stablo pored estetske vrednosti čini i nerazdvojnu celinu sa zgradom Patrijaršije koja je i sama spomeničkog karaktera.

• ANTROPOGENE KARAKTERISTIKE

Na mnogo mesta u Evropi je pronađena u naslagama Tercijera. Preistorijska nalazišta i današnja brojnost njenih stabala pokazuju da je ona u nekim krajevima na putu ka istrbljenju. Vrlo spori rast i upotrebljivo drvo su glavni uzroci njenog nestajanja. Tisa daje dragoceno i mnogostruko upotrebljivo drvo. Srčevina tise je crvenkastosmeđa, beljika vrlo uska i žućkasto bela. Drvo je bez smonih kanala dosta teško, tvrdo, žilavo, elastično i trajno – ne strada od truleži i insekata. Upotrebljava se za lukove, furnire, nameštaje i u rezbarstvu. Zbog sporog rasta malo se gaji u šumarstvu, ali se dosta koristi kao dekorativna vrsta u parkovima pa su stvorene mnoge dekorativne forme.

Spomenik prirode TISA na ulazu u Patrijaršijski dvor u Sremskim Karlovcima prvi put je stavljena pod od 17.septembra 1964. godine. Ovim rešenjem su prvobitno stavljena dva stabla tise, međutim ubrzo je jedno stablo počelo da se suši i sledeće godine je potpuno propalo.

DVA STABLA TISE U DVORIŠTU KARLOVAČKE GIMNAZIJE KAO SPOMENIK PRIRODE

Pod spomenikom prirode „DVA STABLA TISE U DVORIŠTU KARLOVAČKE GIMNAZIJE“ podrazumeva se stablo tise i pripadajući prostor. Spada u III kategoriju kao ZNAČAJNO PRIRODNO DOBRO. Granicu pripadajućeg prostora Spomenika prirode na terenu čini projekcija krošnje tise – stabla broj 1 prečnika krune 13 m i stabla broj 2 prečnika 12,5 m. Stabla se nalaze na parceli 1057. Zaštitna zona je zajednička za oba stabla i čini je elipsasti prostor širine 7 m oko pripadajućeg prostora. Granica zaštitne zone je spoljna ivica elipse i nalazi se na istim parcelama kao i sam Spomenik prirode.

Površina spomenika prirode za stablo broj 1 je 1,33 ari. Površina spomenika prirode za stablo broj 2 je 1,27 ari. Površina zaštitne zone za oba stabla iznosi 5,38 ari. Ukupna zaštićena površina stabla broj 1 и broj 2 je 7,79 ari.

Prema katastarskim podacima posednik parcele na kojoj se nalazi zaštićeno prirodno dobro kao i upravljač spomenika prirode je GIMNAZIJA „BRANKO RADIČEVIĆ“, Sremski Karlovci, Trg Branka Radičevića broj 2.

• PRIRODNE KARAKTERISTIKE

Spomenik prirode „DVA STABLA TISE U DVORIŠTU KARLOVAČKE GIMNAZIJE“ nalazi se u dvorištu (parku) ispred ulaza u zgradu gimnazije „Branko Radičević“ u Sremskim Karlovcima , Trg Branka Radičevića broj 2.

O prirodnim i antropogenim karakteristikama tise je pisano u predhodnom poglavlju.

Zaštićena stabla tise imaju sledeće dendrometrijske karakteristike:

STABLO BROJ 1 – desno od ulaza u dvorište

- *Visina stabla 13 m*
- *Visina debla od prvih grana 2,3 m*
- *Obim debla na 1,3 m je 2,3 m*
- *Raspon krune 12,5 m*
- *Starost stabala se procenjuje na oko 100 godina*

STABLO BROJ 2 – levo od ulaza u dvorište

- *Visina stabla 13 m*
- *Visina debla do prvih grana 0,3 m*
- *Prečnik debla na 0,2 m je 0,7 m*
- *Raspon krune 13 m*
- *Starost stabla se procenjuje na oko 100 godina*

Oba stabla tise su sastavni deo parka gimnazije. Prvo stablo je posađeno pored spomenika Branka Radičevića, a drugo preko puta istog. Po habitusu i dimenzijama ova stabla predstavljaju veliku prirodnu retkost. Drugo stablo je neobično, jer se debelo račva na tri kraka već na visini od 0,3 m od zemlje. Kruna ovih stabala je pravilnog kupastog oblika sa pravilno raspoređenim granama. Deblo pravilnog oblika izrazito crvenosmeđe boje, svojstveno za ovu vrstu. Prema navedenim karakteristikama, ova retka botanička vrsta u ovom kraju, i pored toga kao dekorativni element pred zgradom gimnazije, koja je i sama istorijski spomenik, imaju i nadalje sve uslove da zadrže status zaštićenog prirodnog dobra – spomenika prirode – botaničkog karaktera.

Dve tise u parku gimnazije „Branko Radičević“ u Sremskim Karlovcima prvi put su stavljene pod zaštitu 17. Aprila 1974. Godine.

DVORSKA BAŠTA U SREMSKIM KARLOVCIMA KAO SPOMENIK PRIRODE

Dvorska bašta osnovana je 1848. godine na inicijativu patrijarha Josifa Rajačića. Na posed Karlovačke mitropolije veličine 6, 97 ha u blizini Srpske velike gimnazije, podignot je park koji je građanima služio za odmor a đacima za nastavu botanike.

Vrtni arhitekta iz Beča (predpostavlja se da je to bio Rudolf Sibek) izradio je projekat parka sa neophodnim objektima staklena bašta, upravna zgrada, ekonomat sa lagumom ukopanim u lesu, rasadnikom, kućom čuvara, dve fontane sa vodoskocima, nizom klupa, bunarima. Ulazna kapija bila je posebno oblikovana a ceo prostor „Bašte“ ograđen. Na podizanju i uređivanju bili su angažovani, pored domaćih i baštovani iz Češke i Italije.

Najlepši park u Sremskim Karlovcima nalazi se na lesnim obroncima Fruške Gore , spuštajući se sve do Stražilovačkog potoka. Reljef terena uticao je na koncepciju oblikovanja parka. Izdvojen je parterni deo u klasičnom stilu, sa simetrično postavljenim stazama i okruglom kamenom fontanom, na osi glavne prilazne aleje. Veći deo parka oblikovan je u slobodnom pejzažnom stilu sa krivudavim stazama prilagođenim izohipsama terena. Izvestan broj starih stabala ukazuje da je asortiman dendroflore, drvenastih vrsta, bio vrlo stručno odabran. Naročito se ističu stabla tise koja su stavljena pod zaštitu, kao i crni bor visok oko25 m, prečnika 80 cm. Cvetne površine su se nalazile u rondelama partera, a u grejanoj staklenoj bašti su gajene egzote: palme, aloje, fikusi, limuni, narandže, araukarije, kaktusi i druge biljke u velikim drvenim posudama. Ovaj negovani park bio je ponos Sremskih Karlovaca sve do II svetskog rata, od kad ovaj prostor degradira.

Sedište Šumske uprave Fruške Gore i njen tadašnji upravnik Karlovčanin, šumarski inženjer Lazar Maširević u mnogome su doprineli da se „Dvorska bašta“ uredi, obnove objekti i proširi asortiman naročito dekorativnih lišćara, četinara i šiblja. Sadnice su pribavljane iz raznih delova Jugoslavije ali i iz rasadnika u ivičnom delu parka, koji je bio besprekorno uređen. Popis sačinjen 1957. godine obuhvata 247 botaničkih vrsta. Izvršio ga je dipl. ing. šumarstav Lazar Maširević.

Sledeći popis je izvršen 1981.god od strane dr Jelene Ninić-Todorović, izrađen je floristički sastav parka sa 137 vrsta i 24 niže taksonomske jedinice.

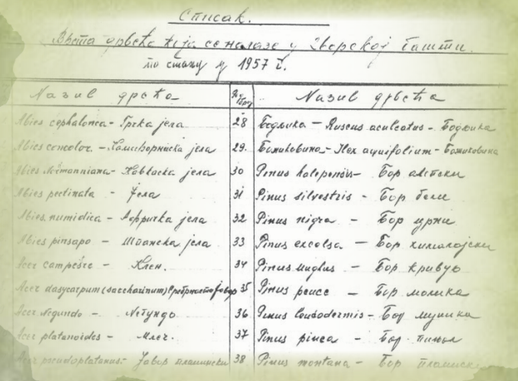

Списак.

Врста дрвећа која се налазе у Зверској башти по стању у 1957 г.

Назив дрвећа	Бр.	Назив дрвећа
Abies cephalonica - Грчка јела	28	Бодљика - Ruscus aculeatus - Бодљика
Abies concolor. - Камиборнијска јела	29.	Бомиковина - Ilex aquifolium - Бомиковина
Abies Nordmanniana - Кавкаска јела	30	Pinus halepensis - Бор алепски
Abies pectinata - Јела	31	Pinus silvestris - Бор бели
Abies numidica - Афричка јела	32	Pinus nigra - Бор црни
Abies pinsapo - Шпанска јела	33	Pinus excelsa - Бор хималајски
Acer campestre - Клен.	34	Pinus muglus - Бор кривуљ
Acer dasycarpum (saccharinum) Амерички јавор	35	Pinus peuce - Бор молика
Acer Negundo - Негундо	36	Pinus leucodermis - Бор мушка
Acer platanoides - Млеч.	37	Pinus pinea - Бор пиньол
Acer pseudoplatanus - Јавор планински	38	Pinus montana - Бор планиски

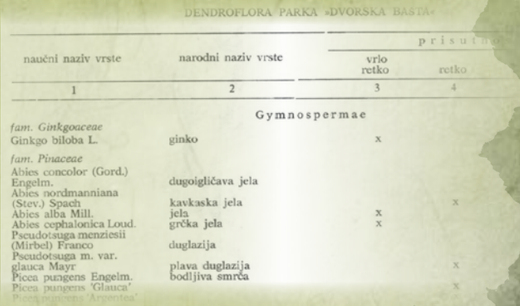

DENDROFLORA PARKA »DVORSKA BAŠTA«

naučni naziv vrste	narodni naziv vrste	prisutno vrlo retko	prisutno retko
1	2	3	4
Gymnospermae			
fam. Ginkgoaceae			
Ginkgo biloba L.	ginko	x	
fam. Pinaceae			
Abies concolor (Gord.) Engelm.	dugoigličava jela		
Abies nordmanniana (Stev.) Spach	kavkaska jela		x
Abies alba Mill.	jela	x	
Abies cephalonica Loud.	grčka jela	x	
Pseudotsuga menziesii (Mirbel) Franco	duglazija		
Pseudotsuga m. var. glauca Mayr	plava duglazija		x
Picea pungens Engelm.	bodljiva smrča		
Picea pungens 'Glauca'			x
Picea pungens 'Argentea'			

Grafička prezentacija sa geometarski obrađenim položajem stabala izrađena je 1989. godine, za potrebe izrade Urbanističkog projekta „Dvorska bašta“. Popis obuhvata položaj i oznake 318 stabala, 170 lišćara i 148 četinara, i daje pregled vrsta iz 38 rodova, gde se naročito ističu: Taxus, Tilia, Pinus, Pterocaria, Liriodendron, Ginkgo, Castanea, Quercus, Juglans i dr. Vrednovanjem prostora ističu se istorijske, kulturne, florističke i ambijentalne vrednosti i predlažu mere obnavljanja parka, njegovih sadržaja, zelenila i objekata.

Pokrajinski Zavod za zaštitu prirode Vojvodine 1974. godine stavlja park pod zaštitu kao prirodni spomenik botaničkog karaktera.

Od 1975. godine do danas „Dvorska bašta“ propada jer nadležna služba Nacionalnog parka Fruška Gora ne preduzima odgovarajuće i potrebne mere za održavanje ovako specifičnog hortikulturnog objekta. Godine 1989. načinjen je novi pokušaj za spasavanje „Dvorske bašte“. Izmenom zakona park zadržava zaštićeni status i kao prirodni spomenik i znamenitost sa bogatom i jedinstvenom zbirkom lišćara, četinara i žbunja, svrstava u kategoriju arboretuma, ali i kao izuzetno vredan objekat vrtne umetnosti, arhitekture i pejzažne baštine.

U Svesku Matice Srpske broj 23, iz 1993. godine izdate u Novom Sadu, objavljen je prikaz parka „Dvorska bašta“ dipl. ing. Jasne Atanacković sa podsticajnom inicijativom za obnavljanje arboretuma kao segmenta buduće botaničke bašte u Novom Sadu. Iza ovog predloga stoji mnogo građana i prirodnjaka, Skupštine opštine Sremski Karlovci i Društvo za negovanje tradicija i revitalizaciju Sremskih Karlovaca.

Realizacijom ove velike želje, narednim generacijama bio bi ostavljen ovaj prelepi park istinskih vrednosti, a samo skroman dug bi bio vraćen, našim mudrim i mnogo dalekovidnijim precima.

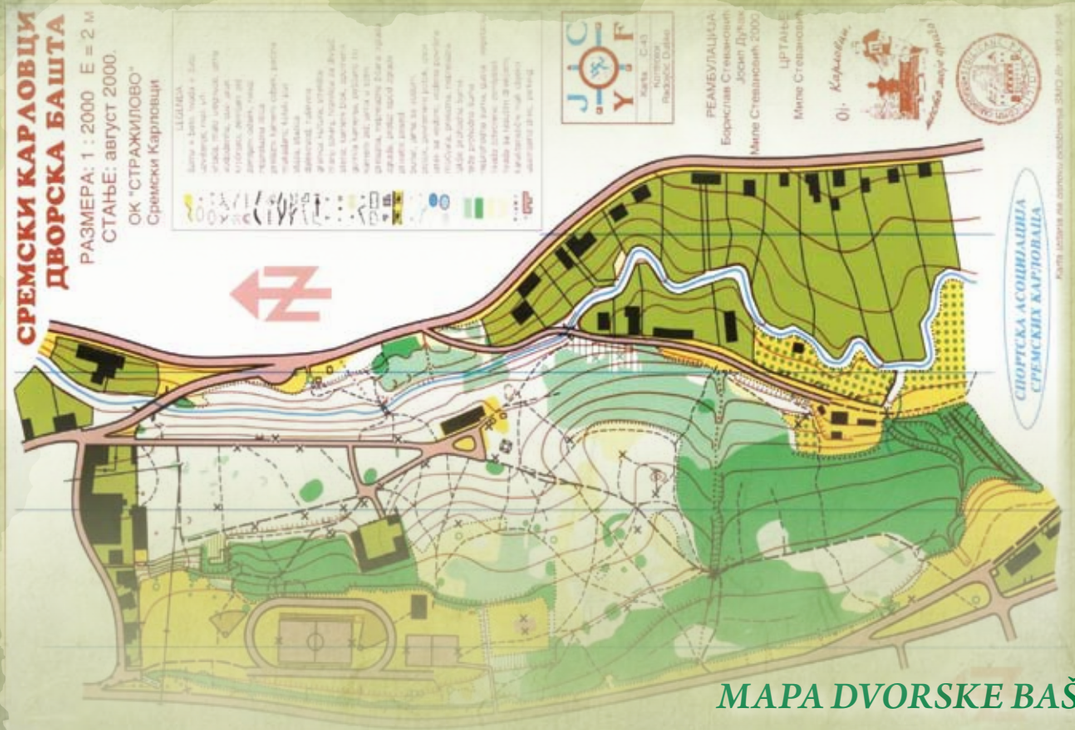

MAPA DVORSKE BAŠTE

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

628.3/.4 (035)

ТОТ, Тибор
Kako pravilno postupati sa otpadom / Tibor Tot, Jovana Đilas. - 1. izd. - Sremski Karlovci : Kairos ; Novi Sad : Pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine i održivi razvoj : Pokret gorana Novog Sada, 2009 (Novi Sad: Atelje). - 16 str. : ilustr. ; 20 cm. - (Biblioteka Nauči kako da---)

Tiraž 5.000.

ISBN 978-86-7128-147-8
1. Ђилас, Јована
а) Комунални отпад - Приручници

COBISS.SR-ID 239106567

SKGO

POKRET GORANA I
VOLONTERSKI CENTAR VOJVODINE

Општина
Сремски Карловци

Schwizerische Eidenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC

1 *PLATAN U SREMSKIM KARLOVCIMA*

2 *CRNI DUD U SREMSKIM KARLOVCIMA*

3 *DIVLJI KESTEN U SREMSKIM KARLOVCIMA*

4 *TISA U PARKU PATRIJARŠIJSKOG DVORA*

5 *DVA STABLA TISE U DVORIŠTU KARLOVAČKE GIMNAZIJE*

6 *DVORSKA BAŠTA*